

Tjenesteområde for helse og omsorg EIGERSUND KOMMUNE	Emne: Pårørende	Dokument: Rutine relatert barn og unge som pårørende
Utarbeidet av: Prosjektgruppe «Samspill med pårørende»	Godkjent av: Kommunalsjef HO	Versjon nr./dato: 2/sept.2021 Erstatter versjon nr/dato: 1/01.09.15
Sider: 5	Vedlegg: 4	Ansvar for revisjon: Kreftkoordinator i kommunen

1. Hensikt

Retningslinjene skal sikre at barn og unges rettigheter som pårørende blir ivaretatt, og skal klargjøre oppgaver og ansvarsfordeling for ansatte i tjenesteområdet helse- og omsorg, som er i kontakt barn som er pårørende. Hensikten er å ivareta informasjons- og oppfølgingsbehovet som barn har. Barn som er pårørende skal fanges opp tidlig, tilbys tiltak og at det blir satt i gang prosesser som setter barn og foreldre bedre i stand til å mestre utfordrende livssituasjoner. Foreldre skal alltid trekkes inn i arbeidet med barn, i den grad det er mulig, for å kunne utføre sin rolle som foreldre/ foresatte på best mulig måte.

2. Lovgrunnlag

Helsepersonelloven <https://lovdata.no/lov/1999-07-02-64>

- §10a, helsepersonells plikt til å ivareta mindreårige barn som er pårørende til foreldre eller søsken
- §10b, Helsepersonells plikt til å bidra til å ivareta mindreårige barn som er etterlatte etter foreldre eller søsken
- § 22. Samtykke til å gi informasjon
- § 25. Opplysninger til samarbeidende personell
- § 32. Opplysninger til den kommunale helse- og omsorgstjenesten
- § 33. Opplysningsplikt til barnevernet
- § 39. Plikt til å føre journal

Pasientjournalforskriften § 8 <https://lovdata.no/forskrift/2019-03-01-168>

Pårørendeveilederen: <https://www.helsedirektoratet.no/veiledere/parorendeveileder>

Oversikten er ikke uttømmende.

3. Bakgrunn

Helsepersonelloven (§ 10a) pålegger helsepersonell i den kommunale helse- og omsorgstjenesten å bidra til å ivareta mindreårige barn som er pårørende. Helsepersonell har plikt til å identifisere og ivareta informasjons- og oppfølgingsbehovet som barn og unge som pårørende har.

Et barn eller ungdom er pårørende når noen i nærmeste familie dør eller befinner seg i utfordrende livssituasjoner. Utfordringer kan innebære sykdom eller skade, både kortvarig og langvarig. Psykiske helseutfordringer eller rusutfordringer. Barn og unge er også pårørende når de opplever at foreldre gjennomgår samlivsbrudd eller ved at en forelder er i fengsel.

Alle barn har behov for en trygg og forutsigbar hverdag. Barn som er pårørende kan oppleve dette behovet ekstra sterkt siden de ofte opplever situasjonen rundt foreldre/foresatte som usikker og uforutsigbar.

Barn som er pårørende bør få informasjon om utfordringer/sykdom, og inkluderes på en måte som er tilpasset forståelse og alder. Tiltak bør bidra til at barn kjenner seg trygge og inkluderes i det som skjer, får hjelp til å forstå det som skjer og mestrer livet i hverdagen. Barnehagen/ skolen er en god arena for oppfølging ettersom det er barnets naturlige arena. Dersom det er behov for mer hjelp enn det barnehage/skole kan legge til rette for, er det viktig at andre tjenester kontaktes, f.eks. helsestasjonen. Dette gjøres i samarbeid mellom foresatte og aktuell skole/barnehage. For mer informasjon om aktuelle tilbud til barn og unge, se punkt 9.

Taushetsplikt:

Arbeidet med barn som pårørende skal skje innenfor rammene av taushetsplikten. For å kunne gi barn informasjon og nødvendig oppfølging må vi derfor basere arbeidet på samtykke fra pasienten.

Samtykke:

Ansatte skal innhente samtykke og samtidig vurdere hva de ønsker samtykke til: enten samtykke til å snakke med barnet eller samtykke til å kontakte andre tjenester for videre oppfølging.

4. Omfang

Retningslinjene gjelder alle ansatte i tjenestområdet helse og omsorg.

5. Begrepsavklaring

Begrepene «forelder», «barn» og «mindreårige søsken» som pårørende skal tolkes vidt og uavhengig av formalisert omsorgssituasjon. Bestemmelsen omfatter således både biologiske barn, adoptivbarn, stebarn og fosterbarn, i alderen 0 – 18 år. Foreldre omfatter alle voksne omsorgspersoner som bor sammen med barnet/barna.

6. Ansvar

Hva gjør du når du er bekymret for barn?

Underveis i kontakten med pasienten har ansatte i kommunen en selvstendig plikt til å vurdere om pasientens barn er godt nok ivaretatt eller ikke. Hvis du er bekymret for om barn opplever god nok omsorg, må du gjøre noe aktivt for å finne ut om det er hold i bekymringen din. Det er ikke tilstrekkelig å forvente at andre kommer til å gjøre noe. Det er ikke sikkert at andre ser det samme som du gjør eller at de tar bekymringen videre.

Enhetsleder

- Har hovedansvar for å påse at enheten er tilrettelagt slik at de ansatte har fokus på pasientens barn ved oppfølging i egen enhet og ved overføring til annen enhet.
- Skal også påse at egne ansatte har kunnskaper om ansvaret, jamfør gjeldende lovverk, samt om kommunens retningslinjer på området.

Ansatte i tjenesteområdet helse- og omsorg

- har ansvar overfor barn som pårørende jamfør kapittel 5 i pårørendeveilederen «Informasjon og støtte til barn som pårørende».
 - Avklar situasjon og behov
 - Veiledning og hjelp til familien
 - Enkle støttetiltak for barn som pårørende
 - Oppfølging i samarbeid med andre tjenester
 - Opplysningsplikt til barnevernstjenesten
 - Ivaretagelse av barn som etterlatte
- Plikt til å journalføre opplysningene mindreårige barn som er pårørende jamfør pasientjournalforskriften.
- Ved avsluttede helsetjenester: Oppsummerer og evaluerer barnas behov samt planlegger for eventuelle hjelpebehov etter din kontakt.
- Sikre godt samarbeid og informasjonsutveksling ved overgang til andre tjenester.
- Tilegne seg, og eventuelt etterspørre dersom behov for kompetanseheving.

7. Gjennomføring av tiltak

Tiltakene er hentet ut fra Pårørendeveilederen til Helsedirektoratet, og er satt i sammenheng med kommunens egen handlingsveileder i BTI (Bedre tverrfaglig innsats). Handlingsveilederen fra BTI er et godt støtteverktøy i møte med barn og unge som er pårørende.

Du finner informasjon om hvordan tiltakene kan gjennomføres eller utøves, i [Pårørendeveilederen kap. 5](#).

- A. [Avklare situasjon og behov](#) (Tilsvarende nivå 0 i BTI veileder)
 - Avklare behovet for informasjon og oppfølging hos barn som er pårørende.

- Avklare omsorgssituasjonen for barn som er pårørende.
- B. [Veiledning og hjelp til familien hvor barn er pårørende.](#)
- Veiled foreldre om støtte til barn som er pårørende
 - Veiled foreldre om å snakke med barn som er pårørende om sykdom og behandling
 - Snakk med familien om hverdagen i barnehagen og på skolen
 - Snakk med familien om fritidsaktiviteter og sosialt nettverk
 - Gi barn som pårørende mulighet til å besøke foreldre på institusjonen
 - Snakk med foreldre om å ivareta barn som er pårørende til søsken.
- C. [Enkle støttetiltak for barn som er pårørende](#) (Situasjonsavhengig om hvilket nivå i BTI veileder en befinner seg i)
- Bidra til at barn som pårørende for mulighet til å møte andre barn som har opplevd det samme
 - Tilby samtaler med barn som er pårørende ved behov
 - Sørg for at større barn som er pårørende til foreldre vet hva som vil skje ved krise eller sykdomsforverring
 - Lytt alltid til erfaringer og bekymringer fra barn og ungdom som bor alene med en pasient
 - Bidra til å ivareta barn som er pårørende også når samtykke ikke oppnås
- D. [Oppfølging i samarbeid med andre tjenester.](#) (Tilsvarende nivå 2/3 i BTI veileder)
- Sørg for å sikre barn som pårørende nødvendig oppfølging i samarbeid med andre tjenester.
 - Vurder behovet for å dele taushetsbelagte opplysninger om barn som pårørende til samarbeidende helsepersonell
- E. [Opplysningsplikt til barnevernstjenesten.](#)
- Avklar om det foreligger opplysningsplikt til barnevernstjenesten. Se mal [her](#).
 - Eigersund kommune har egen rutine for melde- og opplysningsplikt til barnevernet. Se rutinen [her](#).
- F. [Ivaretagelse av barn som etterlatte](#)
- Ivareta barn som etterlatte etter foreldre eller søsken

8. Implementering

- Retningslinjene legges i kommunens kvalitetssystem QM+ som er tilgjengelig for kommunens ansatte.
- Fastlegene får tilsendt retningslinjene.
- Ledere har ansvar for at rutinen er kjent blant alle ansatte som jobber direkte og indirekte med barn og unge. Dette gjøres ved at:
 - Kommunalsjefer har årlig gjennomgang med sine mellomledere, og sikrer at rutinen implementeres i tjenesteområdet.
 - Leder for den enkelte enhet går gjennom rutinen i egen personalgruppe en gang i året.

- Gjennomgang i forbindelse med opplæring av nyansatte: rutinen inngår i felles digitalt opplæringsprogram for nyansatte i Eigersund kommune.

9. Eksempler på aktuelle tiltak for barn

Informasjon om tiltak i regi av kommunen og andre aktører finner du blant annet på Eigersund kommunes nettsider; [Er du pårørende?](#)

[Eigersund- BTI – Bedre tverrfaglig innsats for barn og unge i Eigersund kommune \(bedreinnsats.no\)](#)

Eigersund kommunes [Pårørendestrategi](#)

Vedlegg

- Samtykkeerklæring til å gi informasjon (vedlegg 1)
- Samtykkeerklæring til oppfølging av mitt barn (vedlegg 2)
- Kartleggingsskjema barn 0-18 år til bruk i samtale med foreldre som mottar helsehjelp (vedlegg 3)
- Mal for bekymringsmelding til barneverntjenesten (vedlegg 4)
- Elektronisk versjon kan hentes fra Helsedirektoratets nettsider: www.helsedir.no